

kirjaamo@intermin.fi

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioista, 7.4.2021, VN/6185/2021

Keski-Suomen pelastuslaitoksen lausunto pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen valmistelujaostojen arviointimuistioista

Pelastuslain muuttamistarpeiden esiselvityshankkeen tavoitteena oli laatia hallitusohjelman mukainen kokonaisvaltainen selvitys pelastuslain uudistamiseksi. Esiselvityksen ja niistä saatujen lausuntojen pohjalta asetetaan elokuussa pelastuslain uudistamisen lainsäädäntöhanke, jossa toteutetaan kii-reisimmät esiselvityksen aikana esille nousseet uudistamistarpeet. Seuraavalla hallituskaudella toteutettaneen esiselvityshankkeessa esille tuotuja perusteellisempaa valmistelua ja vaikutusten arviointia edellyttävät pelastuslain muutokset, jolloin on mahdollista tarkastella myös lain rakenteen toimitavuutta. Uudistusten toteutus moniportaisesti eikä yhtenä kokonaisuudistuksena tulee erityisen perustelluksi sen vuoksi, että hyvinvointialueuudistus toteutuessaan sitoo käytännössä erittäin suuren osan pelastuslaitosten henkilöstöä, jolloin implementointiin osoitettavat resurssit voivat jäädä liian niukoiksi suurien uudistusten läpivientiin käytännön työssä. Kokonaisuudistuksen hallitulle toteutukselle ei tässä tilanteessa ole tarpeeksi aikaa. Lisäksi nykyinen pelastuslaki asetuksineen on osoittautunut pelastuslaitosten näkökulmasta hyvin toimivaksi säädöskokonaisuudeksi, jonka puitteissa tehokas pelastuslaitosten palvelutuotanto on kyetty ja kyetään edelleen ylläpitämään.

Palvelujen yhdenmukaisuus on puhuttanut viime vuosina. Pelastuslaitokset ovat yhteisellä valmistelulla sekä päätöksillä kyenneet edistämään väestön yhdenvertaisuutta palvelutuotannon suunnittelun perusteena. Lain päivityksen tulee edelleen tukea pelastustoimen palvelujen yhdenvertaista saatavuutta kuitenkin niin, että palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa lähtökohtana ovat alueelliset ja paikalliset riskit ja uhat sekä palvelutarpeet. Tällöin pelastustoimen kansallista suorituskykyä voidaan kehittää ja resursoida tasapainoisesti ja oikeassa suhteessa tosiasialliseen palvelutarpeeseen nähden. Hankkeen seurantaryhmän työskentelyyn osallistuneet pelastuslaitosten edustajat eivät pitäneet esiselvityshankkeen toteutusta aivan onnistuneena. Seurantaryhmälle ei esitetty valmistelun sisältöjä ennen kuin juuri työn ollessa päättymässä. Tämän vuoksi voidaan katsoa seurantaryhmän ohjauspanoksen jääneen muodolliseksi ja jatkossa valmistelun avoimuutta tulee ehdottomasti lisätä. Seuraavassa lausunnot muistioista jaoksittain.

Jaosto 2: Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta

Jaosto 2:n valmistelukokoonpano vastaa hyvin laajan tarkastelun vaatimuksiin. Lisäksi jaoston työ lähtenyt kentän tunnistamista tarpeista sekä hyvin tunnistanut ne herkkyydet, mitkä liittyvät esimerkiksi eri viranomaisten väliseen yhdyspintaan.

Muistiossa on pitäydytty sellaisissa kysymyksissä, joihin voidaan vaikuttaa pelastuslailla tai jotka liittyvät kiinteästi pelastuslaitosten ohjaus-, neuvonta- ja valvontatyöhön. Muistion mukaan osa asioista on käsitelty muistiossa yksityiskohtaisemmin. Osa tunnistetuista ongelmista on muistion mukaan sellaisia, että niiden osalta sääntelyn muutostarpeiden arviointi ja linjausten tekeminen edellyttää laajempia selvityksiä kuin mihin valmistelun yhteydessä on ollut mahdollisuus.

Hallinnollisten käytänteiden kuntoon saattaminen on tärkeä lainsäädäntötyön tavoite ja tätä näkökulmaa on muistiossa täysin perustellusti painotettu. Ohjauksessa ja neuvonnassa on aina huomioitava hyvän hallinnon toteutuminen. Muistiossa esitetyt vaatimukset jälkivalvonnan vakioidusta ja laadukkaasta toteutuksesta ovat valvonnan vaikuttavuustavoitteiden näkökulmasta välttämättömiä.

Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistusta. Uudistuksessa on tavoitteena muun muassa kehittää rakentamista koskevaa ohjausjärjestelmää kuten rakentamisen vastuukysymyksiä, rakennusvalvonnan järjestämistä ja rakentamisen lupajärjestelmää. Kuten muistiossa todetaan, on rakentamisen sääntely varsin yksityiskohtaista. Pelastustoimen yleisluontoisemman lainsäädännön ja erilaisen lain toteutuksen perinteen yhteensovittaminen on tähän asti kiinteässä kuntayhteydessä ollut helpompaa kuin mahdollisen hallintouudistuksen jälkeen tulee olemaan. Tarvitaan erityistä herkkyyttä, kun määritetään yhdyspintaa rakennusvalvontaan ja muuhun kunnalliseen yhdyspintaan erityisesti roolien määrittelyn osalta. Voi olla, että erityisesti toimiva työnjako ja selkeä suhde rakennusvalvontaan ja rakennusvalvonnan vastuisin edellyttää rakentamiseen liittyvän yhdyspinnan rakentamista aiempaa tarkkarajaisemmin myös pelastuslaissa. Tämä tarkastelu edellyttää tiivistä ja avointa yhteistyötä kahden keskeisen ministeriön välillä.

Muistiossa on nostettu esille tarve säätää tarkemmin sammutus- ja pelastustyön järjestelyistä ja muista pelastustoiminnan edellytyksistä, jotta ne otetaan paremmin huomioon rakennuskohteen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä kunnossapidossa. Tarkempi sääntely tällä osa-alueella on tärkeää ja kuten muistiossa todetaan, se osaltaan selventäisi pelastuslaitoksen roolia rakentamisen ohjauksessa. Nuohousta koskevat pelastuslain muutostarpeet arvioidaan tarkemmin selvityksessä, joka annetaan eduskunnalle vuoden 2021 loppuun mennessä. Tällöin valmistelussa on käytettävissä myös uutta seuranta- ja tutkimustietoa.

Kuten muistiossa todetaan ovat pelastustien merkitsemisessä ja rakentamisessa alueellisia eroja. Muistiossa ei selkeästi oteta kantaa olisiko pelastuslaitosten raskaiden yksiköiden kulun mahdollistamisen lisäksi tarve turvata ambulanssien ja muiden kevyiden hälytysajoneuvojen pääsyä rakennusten vierelle vakioimalla esimerkiksi pelastussuunnittelun sisältöä tämän kysymyksen osalta. Nähtävissä olevaa kehitystä ennakoiden olisi jatkovalmistelussa arvioitava kiinteistöjen suojaamisessa käytettävien erilaisten lukittavien porttien ja kulkuesteiden kasvavan käyttö ja sen mukanaan tuomat haasteet pelastustoiminnalle ja ensihoidolle. Pelastuslaitoksen hälyttäminen hätäkeskuksen kautta tulisi muistiossa esitetyllä tavalla saada rajoitettua ainoastaan tilanteisiin, joissa hissiin jäänyt on loukkaantunut tai välittömässä vaarassa tai joissa pelastuslaitosta muusta syystä tarvitaan avustamaan pelastustoimenpiteissä.

Tiedonsaantioikeuksien ja rekistereiden osalta pelastuslaitosten oikeuksia on vaillinaisesti säädetty. Pelastuslain rekisterisääntely ei nykyisellään kata pelastusviranomaisen kemikaaliturvallisuuslain mukaisia tehtäviä eikä esimerkiksi tarkastuslaitosten toimittamia tietoja paloilmoittimien ja automaattisten sammutuslaitteistojen tarkastuksista. Valvontatietojen lisäksi on säädettävä tarkemmin erilaisten ilmoitusten käsittelyssä ja valvontaviranomaisten välisessä yhteistyössä, kuten lausuntomenettelyissä ja lupaprosesseissa, syntyvien tietojen tallentamisesta. Myös paloturvallisuuden itsearviointilomakkeisiin liittyvät tiedonsaantia ja tietojen tallentamista ja käyttöä koskevat kysymykset on arvioitava tarkemmin jatkovalmistelussa. Pelastuslain 89 §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetty oikeus saada muilta viranomaisilta tietoja onnettomuuksien ehkäisyn kannalta erityisistä riskikohteista kattaa ainoastaan 42 §:n 1 momentissa säädetyn pelastuslaitoksen yhteistyötehtävän, ei 42 §:n 2 momentin paloriski-ilmoituksia. Pelastustoimen tehtävien suunnittelua varten saatujen kohdetietojen (ns. kohdekortit) tallentamisesta ja käytöstä olisi säädettävä. Jatkovalmistelussa olisi huomioitava useat

muuttuneet lait (mm. tietosuoja, rekisterien ylläpito, saavutettavuus jne.), jotka vaikuttavat rekisterien hallintaa ja ylläpitoon. Voisi olla tarkoituksenmukaista, että pelastuslakiin mahdollisesti tuleva pykälä olisi sellainen, että se mahdollistaisi kaikkiin lainmukaisiin tehtäviin pidettävät rekisterit.

Kaiken kaikkiaan Onnettomuuksien ehkäisy ja valvonta -jaoston muistio on perusteellista työtä sisältäen hyvän tietopohjan, asianmukaiset viittauskäytännöt sekä perusteellisen pohdinnan. Muistiossa esitettyihin johtopäätelmiin on lähtökohtaisesti helppo yhtyä koskien sekä esityksiä että näiden perustelua. Siten muistio muodostaa hyvän pohjan jatkovalmistelulle.

Poistumisturvallisuus selvitysvetovollisten kohteiden kohdalla kuvaukset ja johtopäätökset ovat oikeanlaiset. Kaikille asumismuodoille poistumisturvallisuusvelvollisuuden näkökulmasta tulee olla selkeä määritelmä. Käytännössä ongelmia esiintyy erityisesti asumisyksikön muotoon järjestetyissä palvelu- ja tukiasunnoissa sekä muissa näihin verrattavissa asuinrakennuksissa ja tiloissa. Ratkaisevia seikkoja asiassa ovat niin maakäyttö- ja rakennuslain tai sosiaali- ja terveyslainsäädännön asumisyksikkö määritelmä, sekä toiminnanharjoittajan olemassaolo. Toiminnanharjoittaja on jo tällä hetkellä määritelty tarkasti 18 §:ä, sitä ei ole tarpeellista muuttaa. Asumisyksikkö termille tulisi laatia tarkempi määritelmä tulevassa uudistuksessa. Ellei sitä tehdä muissa laeissa, niin tarkennus tulisi tehdä pelastuslakiin. Ratkaisevinta asiassa on se, että tarkoitetaanko asumisyksiköllä paloteknisesti samaa tilaa (useampi asukas samassa palo-osastossa) vai toiminnanharjoittajan hallitsemaa ”yksikköä”. Teknisenä ratkaisuna esittäisimme, että hoitolaitos, palvelu- ja tukiasuminen, asumisyksikkö sekä toiminnanharjoittaja määriteltäisiin tarkemmin lain 2a §:ssä määritelmät. Tällöin itse 18 § keskittyy toiminnanharjoittajan velvoitteeseen ja lain rakenne pysyy selkeämpänä.

Yleisötapauhtumien osalta onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan työryhmä on ansiokkaasti nostanut esiin ilmiön ongelmallisuuden sekä eri viranomaisten hajanaisen roolin. Keskeisenä lakina tunnustetaan kokoontumislaki, jossa poliisilla on myös keskeinen toimivalta. Johtopäätelmässä otetaan kantaa toimintatapojen yhteensovittamisen edellyttävän lainsäädännön läpikäyntiä kokonaisuutena ministeriöiden yhteistyönä.

Pelastustoimintajaos:

Pelastustoimintajaoston tehtävänantoon kuului valmistella pelastustoimea, pelastustoiminnan suunnittelua ja sen tavoitteita koskevat asiat. Pelastustoimintajaosto koostui edustajista sisäministeriön pelastusosastolta, Pelastusopistolta, pelastuslaitoksista, aluehallintovirastosta sekä Suomen Sopimuspalokuntien liitosta. Jaoston käsittelemiin kysymyksiin liittyy useita yhdyspintoja muihin viranomaisiin, joten kokoonpanoa tulisi jatkovalmistelussa laajentaa. Esimerkiksi pelastuslain soveltamisalan muuttaminen vaatisi laaja käsittelyä myös pelastustoimen ulkopuolella. Lisäksi yksi suuri kokonaisuus on jo aiemmin tapahtunut öljyvahinkojen torjuntaan liittyvän lainsäädännön siirto pelastuslain piiriin. Öljyntorjuntaan liittyvä kokonaisuus on syytä käydä tässä yhteydessä läpi, ja huomioida asiantuntijoiden hyödyntäminen valmistelussa riittävässä laajuudessa. Joissain tapauksissa jaosto antaa esityksiä pykälämuotoilusta antamatta selkeitä perusteluita tai pohtimatta mahdollisia vaikutuksia laaja-alaisesti, mikä vaikeuttaa muistion sisältämien esitysten arviointia. Jatkossa jaoston työn osallisuudella tulisi painottaa vaikutusarvioita, jotka todellisuudessa ovat kovin paljon laajempia kuin muistiossa esitetyt toteamukset.

On kannatettavaa, että sopimuspalokuntaa koskevissa määritelmissä tulisi huomioida pelastustoimen uudistushankkeen sopimuspalokuntatoiminnan kehittämistä pohtineen työryhmän linjauksia erityisesti koska työryhmässä oli laaja pelastustoimen organisaatioiden edustus kuitenkin muistaen, että sopimuspalokuntatoiminta on hyvin monimuotoista eri osissa valtakuntaa ja sen myötä toimivan sääntelyn löytäminen on haastavaa.

Muistion esittämästä poiketen vesihuoltolaissa ei enää edellytetä vesihuollon kehittämissuunnitelman laadintaa. Tämän vuoksi pelastuslaitoksen tulisi pyrkiä vesihuollon toimijoiden kanssa yhteiseen vesihuollon suunnitteluun. Yhteistyörakenteet tulevat erityisen tärkeäksi pelastustoimen hallinnollisen muutoksen seurauksena. Kuvatussa vesihuollon tilaa tulisi pystyä esittämään määrällisiä tietoja vesijohtoverkkojen kunnosta sekä palopostien ja sammutusvesiasemien huollon tilanteesta. Sammutusveden saannin turvaaminen tulisi varmistaa jo kaavoitusvaiheessa.

Jaosto esittää, että sisäministeriölle tulee antaa ohjaus- ja asetuksenantovaltuus hälytysjärjestelyiden valtakunnallisesta yhteensovittamisesta. Nykyisen lain pelastuslaitoksille annettu yhteensovittamisvastuu ei muistion mukaan ole toiminut. Muistiossa tulisi pyrkiä tarkkaan tarvittavien toimenpiteiden perustelujen kuvaamiseen. Tässä tapauksessa esitetyn toteamuksen lisäksi olisi annettava riittävän tarkka kuvaus yhteensovittamisen ongelmista, jolloin arvio ohjaus- ja asetuksenantovaltuuden tarpeellisuudesta voidaan tehdä tietoon perustuen.

Tilanne- ja johtokeskusratkaisujen osalta jaosto viittaa sisäministeriön julkaisuun 21/2018 Ehdotus pelastustoiminnan johtamisen suunnitteluperusteiden kehittämiseksi sekä sisäministeriön julkaisuun 2019:7 Tilannekeskus- ja johtokeskuspalveluiden suorituskykyvaatimukset. Aiemmassa valmistelussa tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen tarkasteluja ovat puoltaneet toiminnalliset perusteet. Muistiossa ei oteta kantaa hyvinvointialueen päivityksellisiin tarpeisiin ja hyvinvointialueen oletettaviin ratkaisuihin mitä voidaan pitää tarkastelun puutteena. Samoin yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa jää muistiossa valitettavasti kuvaamatta.

Lainsäädäntö edellyttää, että pelastustoiminnan tulee olla tehokasta kaikissa tilanteissa. Muistio viittaa tarpeeseen laatia asetus, jolla määritellään pelastustoiminnan muodostelmien suorituskyvyt. Muistio viittaa tässä yhteydessä ensihoitoasetukseen, mutta ensihoitoasetuksessa ei ole suorituskykyvaatimuksia siinä merkityksessä, miten jaosto näyttää asian ymmärtävän.

Jaosto esittää, että lainsäädännössä tulisi tarkentaa yleisjohtajuuden määritelmää, sekä pelastustoiminnan johtajan roolia yhteensovittaa eri toimijoita yleisesti. Yleisjohtajuuden tarkkarajainen määrittely on välttämätöntä ja se tulee toteuttaa laajassa yhteistyössä eri viranomaisten kanssa. Muistion pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia koskeva osuus ei sisällä riittävän selkeää kuvausta toimivaltuuksista eri toimintatasoilla ja siten sitä koskevaa esitystä olisi syytä syventää liittämällä esitykseen kuvaus johtamisjärjestelmästä ja tavoitteista, joita säädösmuutoksella pyrittäisiin saavuttamaan.

Muistiossa todetaan, että kansainvälisen pelastustoiminnan käytännön järjestelyt ovat osoittautuneet riittämättömiksi sekä lakisääteisten velvoitteiden (Laki Pelastusopistosta 21.7.2006/607) että Suomen kansainvälisten sitoumusten edellyttämän kansainvälisen avunannon valmiuksien näkökulmasta kuitenkin yksilöimättä ongelmia. Muistion mukaan Pelastusopistolle keskitetyn kansainvälisen pelastustoiminnan yhteydet pelastuslaitosten vastuulla olevaan kotimaan valmiuteen eivät ole riittävällä tasolla (esimerkiksi kapasiteettien käyttö kotimaassa ja pelastuslaitosten henkilöstön hälyttäminen) eikä kansainvälisiä tehtäviä varten kehitettyjä valmiuksia ole kyetty hyödyntämään täysimääräisesti

kansallisen valmiuden tukena. Pelastusopisto on suoraan sisäministeriön pelastusosaston tuloso-
hjauksessa ja mahdolliset ongelmien taustatekijät tuloso-
hjauksessa, rahoituksessa tms. tulisi muisti-
ossa avoimesti esittää.

Jälkiraivaus ja -vartiointia koskien esitetyt dokumentoinnin tarkentamistavoitteet ovat perusteltuja ja
dokumentoinnin vakiointi myös pelastusviranomaisten toimien osalta on perusteltua. Vastaavalla ta-
valla pelastusviranomaisten on perusteltua yhtenäistää palontutkinnan yhteydessä havaituista palo- ja
henkilöturvallisuusrikkomuksista ilmoittamista. Sen sijaan erillisen pykälän laatiminen pelastustoi-
minnan, toimintavalmiuksien kehittämisen sekä tuloksellisuuden arvioimiselle osana palontutkintaa
ei ole perusteltu, koska nykyinen lainsäädäntö esittää pelastustoiminnan arvioinnin osana tutkinnan
sisältöä ja mahdollinen painopisteen ohjaaminen tähän voidaan toteuttaa informaatio-ohjauksen me-
netelmillä.

Muistiossa vapaaehtoisilla tarkoitetaan vapaaehtoisten pelastuspalvelujärjestöjen nimissä vastikkeet-
tomasti toimivia ja työskenteleviä järjestöön kuulumattomia kansalaisia, jotka ovat vapaaehtoisesti ja
korvauksetta sitoutuneet osaksi pelastuslaitosten pelastustoimintaa sekä organisoimatonta ja epämuo-
dollisempaa vapaaehtoistoimintaa suuronnettomuus- tai häiriötilanteissa eli niin kutsuttuja spon-
taaneja vapaaehtoisia. Vapaaehtoisten hyödyntämistä ei voitane käsitellä määriteltyinä suoritusky-
kyinä, ja useiden toisistaan poikkeavien vapaaehtoisten kyvykkyyksien ja organisoitumismuotojen
vuoksi aihealueesta säättäminen on haastavaa. Tavanomainen tulkinta on, että vapaaehtoiset voisivat
osallistua viranomaisten tukemiseen siten, että järjestöt erikseen sovittavalla tavalla huolehtivat va-
paaehtoisten osallistumisen muodoista harjoittelusta tilanteenaikaiseen hallintaan asti. Tällä varmis-
tettaisiin, että viranomaisten kuormitus ei kohtuuttomasti kasvaisi vapaaehtoisten avun koordinointi-
tehtävän vuoksi.

Jaoston esittämästä poiketen ei ole perusteita säätää pelastustoimen viranomaiselle velvoitetta edistää
pelastustoimen tehtävissä käytettävien vapaaehtoisten organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Pelas-
tuslaitokset arvioivat tarpeen vapaaehtoisten organisaatioiden käyttöön palvelutuotantaan suunnitel-
lessa sekä valitsevat siinä yhteydessä ne keinot, joilla mahdollisesti tarvittavat vapaaehtoiset organi-
saatiot voivat viranomaisia tukea. Vapaaehtoisten hyödyntäminen tulee jättää jatkossakin alueen pe-
lastustoimessa paikallisesti sovittavaksi.

Erityisen harkitsemattomia ovat kirjaukset siitä, että vapaaehtoistoiminnan edistämiseen tähtäävät
toimenpiteet tulisi kirjata tavoitteina ja toimenpiteinä pelastuslaitosten palvelutasopäätöksiin ja toi-
mintasuunnitelmiin. Palvelutasopäätös on lähtökohtaisesti sopimus palvelutuotannosta, jonka sisäl-
öllisenä perusteluosana on riskianalyysi ja tätä asiakirjakokonaisuuden luonnetta tulee kunnioittaa
riippumatta pelastustoimen rahoitusratkaisusta. On myös ymmärrettävä, että sopimuspalokuntatoi-
mintaa koskevat harvaan asutun alueen haasteet eivät ole ratkaistavissa pelkästään toimialakohtaisina
kysymyksinä, sillä haasteilla on laajat yhteydet laajoihin yhteiskunnallisiin kehityslinjoihin.

Sopimuspalokuntaan liittyviä sinänsä perusteltuja kehittämistoimia työturvallisuutta ja terveystarkas-
tuksia pohdittaessa tulisi ottaa huomioon, että sopimuspalokuntatoiminnan taustalla toimivat yhdis-
tykset ovat itsenäisiä kolmannen sektorin toimijoita. Sopimuspalokuntatoiminnan edellytysten kehit-
täminen ei edellytä pelastuslaitosten ja yhdistysten sopimussisältöjen harmonisointia eikä sellaisen
toimenpiteen esittämiseen tosiasiallisesti ole mandaattia. Muistion mukaan sopimuspalokunta- ja va-
paaehtoistoiminnan aktiivinen kehittäminen on pelastuslaitoksilta unohtunut viittaamatta lähteeseen,
johon tämä käsitys perustuu.

Pelastusalan koulutuksesta säädettyä tarkastelussa on huomioon otettava Pelastuskoulun merkitys ja sen aseman vakiinnuttamisen vaikutukset. Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksia koskeva kehitystyö tulisi asettaa yhdeksi tärkeimmistä säädösvalmistelun painopisteistä, koska sillä on merkittäviä vaikutuksia paitsi harva-alueella käytettävissä oleviin resursseihin myös moniammatillisten yksiköiden hyödyntämismahdollisuuksiin. Pelastustoimen työntekijöiden tiedonsaantioikeuden, tietosuojan ja tietojenkäsittelyn periaatteiden selvittäminen sekä säädösten ajantasaistaminen ovat äärimmäisen tärkeää erityisesti pelastustoimen turvallisuusverkon käyttövelvoitteen tuomien uusien vaatimusten vuoksi.

Pelastustoimintajaos ei ota kantaa 47 ja 48 §:n, joissa säädetään pelastustoimen suunnitelmista. Edellä mainituista velvoitteista on laadittu täsmentävät asetukset (SM:n asetus 1363/2018 ja 1286/2019). Huomauttaisimme tässä yhteydessä asetusten hieman sekavasta rakenteesta sekä lisäksi SM:n asetuksessa 1286/2019 olevasta epäkohdasta. Asetuksen 4 § edellyttää, että toiminnanharjoittajan on toimitettava pelastuslaitokselle turvallisuus selvitys ja sisäinen pelastussuunnitelma ulkoisen pelastussuunnitelman laatimista tai päivittämistä varten, kun ne on laadittu ja päivitetty. Toteamme, että edellä mainittuja asiakirjoja valvoo kemikaaliturvallisuuslain mukaan kuitenkin Turvallisuus- ja kemikaalivirasto ja pelastustoimella ei ole toimivaltaa puuttua asiakirjojen sisältöön, pois lukien VNa 407/2011 2 § 4 mom. mukainen neuvonta. Aikaisemmassa asetuksessa oli säädetty, että pelastuslaitos aloittaa ulkoisen pelastussuunnitelman laatimisen saatuaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta johdopäätökset turvallisuus selvityksestä. Nykyinen kirjaus säädöksessä voi aiheuttaa sen, että pelastuslaitos aloittaa ulkoisen pelastussuunnitelman laadinnan väärillä tai vakavasti puutteellisilla tiedoilla.

Kokonaisuutta arvioiden voidaan todeta, että jaosto on tunnistanut keskeisiä pelastuslain kehittämistarpeita, mutta valmistelua tulee jatkaa laajalla kokoonpanolla pyrkien erityisesti vaihtoehtoisten säädöstarpeiden arviointiin sekä perustelujen tietoperustan vahvistamiseen. Pelastuslaitokset pitävät erittäin tärkeänä, että jatkovalmistelun yhteydessä käydään perusteellista pohdintaa pelastustoiminnan toimintavalmiuden määrittämisestä koskevista säädöstarpeista, sillä pelastustoiminnan mitoitusta määrittävät ja ohjaavat asiakirjat eivät tällä hetkellä muodosta riittävän selkeää kokonaisuutta.

Jaosto 3: Varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu

Jaoston kokoonpanoa ei ole esitelty muistiossa. Muistiossa on aluksi keskeisten termien määritelmiä. Siviilivalmiuden käsitettä on käytetty eri yhteyksissä niin lainsäädännössä kuin muissakin kansallisissa yhteyksissä. Olisi kuitenkin arvokasta todeta, että kokonaisturvallisuuden sanasto ei määritä termiä suomalaisen kontekstiin yksiselitteisellä tavalla, mitä voi pitää esteenä koko hallinnon jakaman käsityksen muodostumiselle termin sisällöstä ja tarkasta käyttötarkoituksesta. On selvää, että siviilivalmiuden käsitteen kuvaaminen käsittekartassa on jatkossa tarpeen, jotta voidaan tarkasti kuvata määritelmän suhde muihin toiminta-alueita koskeviin määritelmiin. Määritelmien osalta voidaan kyseenalistaa myös ”jatkuvuuden turvaamisen” käyttö, sillä jää epäselväksi miksi laajassa käytössä olevaa jatkuvuuden hallinnan rinnalle tarvitaan uusi muotoilu.

Väestönsuojelua ja siihen liittyviä velvoitteita koskevan sääntelyn kehittämisen arviointia koskevassa osuudessa pohditaan ratkaisumalleja, joista yksi on erillisen väestönsuojelulain laadinta ja toinen pelastuslain soveltamisalan huomattava laajentaminen. Kolmas vaihtoehto olisi jaoston mukaan pelastuslain sääntelyn kehittäminen nykypohjalta siten että, se kattaa pelastustoimen koordinaatiovastuulla olevan toiminnallisen kokonaisuuden niin normaaliolojen kuin poikkeusolojen toimintaan liittyvän varautumisen, suorituskyvyt, valmiuden ja yhteistoiminnan. Muistio ei suoraan ota kantaa

edellä mainittujen ratkaisujen paremmuuteen, mutta lienee niin että yhteiskunnallisesti mahdollisimman laajan hyväksynnän sekä erityisen selkeyden toisi väestönsuojelua koskevien säädösten kokoaminen kokonaan omaan lakiinsa.

Pelastustoimella on merkittävä rooli yhteiskunnassa kaikissa turvallisuustilanteissa. Pelastuslain tavoitteeseen esitetty täydennys on perusteltu ja se onnistuneesti varmistaisi, että pelastustoimen järjestelmä huomioi myös onnettomuuksia vaikutuksiltaan vastaavat muut uhat ja yhteiskuntaan haitallisesti vaikuttavat tilanteet. Vastaavasti myös soveltamisalan laajentaminen sekä toimivaltuuksien laajentaminen ovat perusteltua toimenpiteitä.

Jaoston esittää uutta momenttia, jonka mukaan oikeus määrätä ihmisiä suojautumaan ja panna toimeen suojaväistö olisi kaikilla pelastusviranomaisilla ja myös muissa kuin pelastustoiminnan yhteydessä havaituissa vaaratilanteissa, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata. Momentti sisältää voimakkaan henkilöstöpoliittisen ulottuvuuden. On selvää, että evakuointitilanteita ja suojaväistöä koskevien säädösten tarkastelu tulee toteuttaa laajassa viranomaisyhteistyössä.

Jaoston esitys uudeksi Pelastustoimen viranomaisten ja pelastuslaitoksen varautuminen -pykäläksi on sisällöltään asetustasoisena tarkkaa ja siksi vaihtoehtoisen ohjauskeinojen käyttöä olisi tässä yhteydessä perusteltua pohtia.

Muistiossa esitetyt tarkennukset väestönsuojan rakentamisvelvollisuudesta ovat perusteltuja. Helpotusten myöntämiseen liittyvät esitykset muuttaisivat vain muutaman vuoden vanhaa työnjakoa ja siksi muutosesitys tulisi pystyä perustelemaan tilastollisella dokumentaatiolla eikä vain viittaamalla liikaa tulkinnanvaraisuuteen ja epäselvyyteen soveltamisessa. Sen sijaan ehdotus uudesta velvoitteesta laatia suunnitelma väestönsuojan käyttöönotosta vahvistaa väestönsuojelua ja on siten perusteltu.

Tiedonsaantioikeuden laajentaminen koskemaan poikkeusoloja varatumista varten tulee arvioida laajassa viranomaisyhteistyössä ja vaikutukset laajasti huomioiden. Valtion osallistuminen valmiuden ylläpitämiseen tulisi mahdollistaa jaoston esittämän mukaisesti siten, että valtion rahoittaman erityiskaluston hankinta tai muu valtakunnallinen toiminta voitaisiin antaa esimerkiksi yhden tai useamman pelastuslaitoksen vastuulle.

Tilannekuvatoiminnan kehittämistarpeita pohtivassa osuudessa viitataan Covid-19 aiheuttamaan tilanteeseen. Pandemia on erityisen selvästi tuonut esille erittäin moninaiset tarpeet tilannekuvatoiminnan kehittämisessä — ei vain pelastustoimen asioissa vaan koko julkista hallintoa koskien. Tilannetietoa välittävät järjestelmät tulee suunnitella siten, että menettelyltään ne ovat vähän kuormittavia, kaksisuuntaista sekä johtamisfunktion kautta perusteltuja tietoja välittäviä. Tässä yhteydessä olisi piirrettävä järjestelmä- ja tietovirtakuvaus, jossa otetaan huomioon koko julkinen sektori sekä varmistettava, että ratkaisut eivät tuota päällekkäisiä rakenteita tai vastuuta. Suora viittaus ei sosiaalihuoltolain (1301/2014) ja terveydenhuoltolain (1326/2010) säännöksiin ei ole kaikilta osin toimiva. Toimialakohtaisen tilannekuvan tuottamisen, ylläpitämisen ja jakamisen rinnalla pelastustoimelle voidaan rakentaa toimialaa laajempi, erittäin merkittävä rooli keskeisenä turvallisuustiedon solmu-kohtana.

Kuten jaosto toteaa, on systemaattisen, tarvetta vastaavan ja kattavan koulutustarjonnan puute on osaltaan heikentänyt väestönsuojelun valtakunnallisia ja alueellisia valmiuksia. Taustalla ilmiössä on,

että kansallista konsensusta väestönsuojelun kokonaisuudesta rooleineen ja tavoitteineen ei ole saavutettu. Erityisesti alueellisten ja paikallisten tarpeiden näkökulmasta ovat korostuneet valmiuden ja väestönsuojelun ratkaisut, jotka parhaalla mahdollisella tavalla palvelevat jo normaaliolojen erilaisia häiriötilanteita. Portaittainen toimenpiteiden säätö turvallisuustilanteen muutoksia heijastaen on hyvä lähtökohta kehittämistyölle ja jaetun ymmärryksen luomiselle myös jatkossa.

Pelastustoimella tulisi säilyttää jaoston esittämän mukaisesti mahdollisuus tukea kuntien valmiussuunnittelua. Tukemistehtävä voisi laajentua entistä enemmän myös häiriötilanteiden hallintaan ja tukea voitaisiin antaa myös muille julkisen hallinnon toimijoille. Laajalla mandaatilla mahdollistettaisiin pelastuslaitosten ja kuntien välisen yhteistyön jatkuminen, mikä parantaa paitsi kuntien myös koko yhteiskunnan kriisivalmiutta.

Jaoston muistiossa on asiamukaiset lähdeviittaukset sekä arvioita esitettyjen vaihtoehtojen yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä vaikutuksista viranomaisiin ja siten työ muodostaa hyvän lähtökohdan seuraaville valmisteluvaiheille. Jatkovalmistelussa vaihtoehtojen ohjauskeinojen arviointi on erityisen perusteltua, sillä esitys olisi lisäämässä merkittävässä määrin hyvin yksityiskohtaista säätelyä.

Keski-Suomen pelastuslaitos toteaa, että varautuminen ja väestönsuojelujaos on erittäin ansiokkaasti esittänyt muistiossaan aiheeseen liittyvät käsitteet, tehtävät ja ilmiöt sekä arvioinut vaikutuksia seikkaperäisesti. Toteamme johtopäätösten olevan yhdenmukaiset käytännön työssä todettujen seikkojen kanssa. Lisäksi arviointimuistiossa on esitetty konkreettiset vaihtoehdot muutoksista pykäläkohtaisesti, joka on keskeinen edellytys muutosten vaikutusten arviointiin.

Varautuminen ja väestönsuojelu -jaos esittää myös kahden uuden säännöksen lisäämistä; *pelastustoimen tilannekuva* sekä *väestönsuojan purkaminen* (s. 29-33). Esitetyt lisäykset ovat tarpeelliset ja ainoastaan tilannekuvan kustannusvaikutusten osalta toteaisimme lisäarvioinnin tarpeelliseksi. Vaikka useassa pelastuslaitoksessa onkin jo tilannekeskustoimintaa, niin toimintamallit ovat edelleenkin tuoreita ja erilaisia. Tilannekeskuksiin liittyviä suorituskykyvaatimuksia ja suunnitteluperusteita on käsitelty tarkemmin jo aiemmin julkaisuissa. Säädöksen lisäys todennäköisesti vaikuttaa enemmän kuin *jonkin verran* kustannuksiin, kun huomioidaan erityisesti ICT- ja henkilötyövuosivaikutukset.

Jaosto 4: Lain rakenne ja yhteiset säännökset

Pelastustoimen lakisäätöisten tehtävien toteuttamisessa on korostetun tärkeää huolehtia tiedonsaanti-oikeuksia ja rekistereitä koskevien säädöksiä ajantasaisuudesta. Tarvetta korostaa pelastustoimea koskeva turvallisuusverkon käyttövelvoite. Jaoston valmisteluun erityisen hyvin sopivia säädöksiä ovat esimerkiksi tiedonhallintaa, tietojen käsittelyä ja turvallisuusluokittelua, rekistereitä ja tiedonsaantia koskevat säännökset, jotka kaikki tulisi lainsäädännössä koota yhteen. Seuraavassa koottuna tiivis kuvaus näiden aihealueiden välittömistä säädöstarpeista:

Pelastuslaki ja tiedonhallinta

Pelastustoimen tiedonhallintaa olisi tarkoituksenmukaista kehittää niin, että pelastustoimen tiedonhallintaan, henkilötietojen, tietojen käsittelyä ja tiedonsaantia koskevat asiat koottaisiin omaan pelastustoimen tiedonhallintalakiin. Asioiden jakamisella kahteen lakiin selkeytettäisiin nykyistä pelastuslakia. Pelastustoimen tiedonhallinta on kokonaisuus, joka vaatii muiden turvallisuusviranomaisten lakien tapaista kehittämistä ja täsmentämistä myös pelastustoimessa.

Tietojenkäsittely - turvallisuusluokittelu

Tiedonhallintalaissa on säädetty tietojen turvallisuusluokittelusta. Tällä hetkellä kunnallisilla toimijoilla ei ole oikeutta luokitella toiminnassaan tietoja yhtenäisellä tavalla muiden valtiollisten turvallisuusviranomaisten kanssa ja tietojen luokittelu eroaa pelastustoimen sisälläkin organisaatioiden välillä. Tämä johtaa tietojen käsittelyn näkökulmasta tietojen epätarkoituksenmukaiseen hallintamalliin. Pelastuslaissa on tarkoituksenmukaista tarkentaa tiedonhallintalakia toimialakohtaisella velvollisuudella noudattaa pelastustoimen tietojen käsittelyssä tiedonhallintalaissa mainittua turvallisuusluokittelua, minkä kautta myös pelastuslaitoksille tulee velvollisuus turvaluokitteluun toiminnassaan.

Yhtenäisen tietoaineistojen luokitteluvaatimusten toteuttamiseksi pelastuslaitoksilla tulee olla pelastuslakiin kirjattu mahdollisuus luokitella toiminnassaan syntyvää tietoaineistoa turvallisuusluokitusasetuksen (1101/2019) mukaisesti turvallisuusluokkiin niiltä osin kun käsiteltävä tietoaineisto täyttää tiedonhallintalain (906/2019) 18.1 §:n mukaiset kriteerit yleisen edun suojaamiseksi. Turvallisuusluokittelu tukee myös pelastuslaitosten siirtymistä turvallisuusverkon käyttövelvoitteen piiriin turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) pykälien 2, 3 ja 26 §:n mukaisesti, jossa käyttöönoton yksi velvoite organisaatioille on luokitella viranomaisessa käsiteltävä tietoaineisto. Koska turvallisuusverkko on turvallisuusviranomaisten yhteinen tietojärjestelmä- ja viestintäpalvelukokonaisuus, on viranomaisyhteistyön toteuttamiseksi tarpeellista noudattaa yhtenäistä tietoaineiston luokitteluvaatimusta koko pelastustoimen osalta.

Pelastustoimen rekisterinpitäjäys

Tiedonhallintalaki määrittelee organisaatioiden tiedonhallintaa. Organisaation tiedonhallintaa ohjaa tiedonhallintayksiköt, joita ovat pelastuslaitosten näkökulmasta pelastuslaitosten isäntäorganisaatiot. Valtiollisilla pelastustoimen organisaatioilla (pelastusosasto, pelastusopisto ja aluehallintovirastot) on omat tiedonhallintayksikkönsä. Pelastuslaissa on määritelty pelastustoimen oikeudesta pitää erilaisia rekisterejä, ja tämän lisäksi organisaatioilla on muita rekisterejä, joita tarvitaan toiminnan toteuttamiseksi. Tiedonhallinnan näkökulmasta pelastustoimen rekistereissä olevaa tietojenkäsittelyä ohjaa näin ollen noin 30 tiedonhallintayksikköä ja rekisterinpitäjää. Toimialan tietojen yhtenäisen käsittelyn ja yhteistoiminnan mahdollistamiseksi tämä muodostaa erityisen haasteellisen toimintaympäristön. Pelastustoimen osalta olisi tarkoituksenmukaista löytää keinoja yhtenäistää toimialan tiedonhallintaa ja vähentää toimialan toimintaan liittyvien perusrekisterien rekisterinpitäjien määrää. Tämä edellyttää, että pelastuslaissa määriteltäisiin kansalliset toimialan rekisterit ja niiden rekisterinpitäjäys määriteltäisiin yhdelle pelastustoimen rekisterinpitäjän vastuulle. Rekisterien tietosisältöjen kehittäminen vaatii myös tarkentamista, että tarvittava tieto on niihin mahdollista tallentaa.

Tiedonsaantioikeudet ja tietojenkäsittely

Pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeuksia on tarkoituksenmukaista kehittää niin, että pelastusviranomaisen tehtävien suorittaminen on mahdollista tarkoituksenmukaisesti. Tällä hetkellä pelastusviranomaisen tietojen saannissa on keskeisiä haasteita liittyen hätäkeskuslaitoksen ylläpitämiin rekistereihin eli hätäkeskusrekisteriin ja paloilmoitin rekisterissä olevien tietojen saanti eritehtäviä varten. Lisäksi nykyiseen lakiin nähden tietojen saanti- ja käsittelyoikeuksia tulee laajentaa tarkkarajaisesta määrittelystä koskemaan laajemmin kaikkia pelastustoimen tehtäviä (pelastustoiminta, onnettomuuksien ehkäisy, väestönsuojelu, koulutus, tiedolla johtaminen). Konkreettisena esimerkkinä on huomioitava, että pelastusviranomaisen tiedonsaantioikeudet tulee olla myös käytössä jatkuvan tilannekuvan muodostamisessa ja valmiuden johtamisessa.

Pelastustoiminnan rekisterinpito

Pelastustoimen toimenpiderekisterin osalta on todettu olevan tarve laajentaa rekisteriin tallennettavia tietoja. Tällä hetkellä pelastuslaitokset kirjaavat tehtäviin liittyen omiin rekistereihinsä tehtävään

osallistuneista resursseista (henkilöistä) tarkempaa tietoa mm. palkanmaksua varten, työturvallisuuden näkökulmasta tehtäviin tehdään tilannepaikan riskinarvioita, media-aineistoja syntyy kuvaamisesta ja puhettalenteista ja toimintaan käytetyt tietojärjestelmät tuottavat tehtävään liittyvää tietoa paljon. Erityisesti tehtävissä käytettyjen tietojärjestelmien tuottamien tietojen osalta pitää toimenpiderekisterin sisältöä laajentaa ja mahdollistaa samalla uusien järjestelmien käyttö ja hyödyntäminen toiminnassa täysimääräisesti. Tiedolla johtamisen näkökulmasta on tarkoituksenmukaista, että kaikki tieto tallennettaisiin kansallisiin järjestelmiin yhteneväisesti. Kaikkiin pelastustoimen tehtäviin liittyvät resurssit tulisi tallentaa tähän järjestelmään, jolloin rekisteri sisältäisi myös muun muassa koko toimialan henkilöstön koulutus- ja pätevyystiedot (vrt. terhikki). Näkökulmana tulee olla, että rekisterissä olisi niin pelastustoimintaan, valvontatoimintaan kuin väestönsuojeluun liittyvät resurssit kirjattuna sekä alan koulutuksen saaneet mutta alalta poistuneet henkilöt suunnittelun mahdollistamiseksi valtakunnallisestikin. Kyseisellä tiedolla on merkitystä myös kansallisten suorituskykyjen rakentamisen näkökulmasta perustuen osaamiseen.

Kamerakuvankäsittely pelastustoimessa

Pelastuslaitosten yhteinen ICT-hanki teetti selvityksen kamerakuvan käsittelyssä pelastustoimessa raportin vuonna 2020. Selvityksessä nousi esiin nykyisen pelastuslain nojalla videokuvan hyödyntäminen pelastustoimen eri tehtävissä. Keskeinen havainto oli, että kamerakuvaamisesta tulisi säätää pelastuslaissa tarkemmin. Kamerakuvan hyödyntämisessä korostuu kuvaamiselle tarvittava oikeutus lainsäädännössä. Kuvaamistarve ja kuvaamiselle nähdään lisäarvoa niin pelastustoiminnassa, väestönsuojelussa, onnettomuuksien ehkäisyssä kuin koulustoiminnassa. Myös kuva ja muiden media-aineistojen automaattinen käsittely, analysointi ja päätöksenteko tulisi olla laissa säädetty mahdolliseksi. Pelastusviranomaisella tulisi olla lakiin perustuva tiedonsaantioikeus teknisellä yhteydellä julkisilla paikoilla oleviin julkishallinnon ja myös erikseen kohteiden kanssa sopimalla kohteiden valvontakameroihin sekä onnettomuuspaikalla olevien muiden viranomaisten kameroihin yhteisellä tehtävällä. Kuva-aineiston hyödyntämiselle on nähtävissä etuja erityisesti onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä ja pelastustoiminnassa. Myös toiminnassa syntyvien media-aineistojen osalta on tarve päivittää rekisterinpitöön liittyviä oikeuksia ja keskittää aineistojen tallentaminen kansalliseen järjestelmään yhden rekisterinpitäjän alaisuuteen. Kuvaamisen oikeutusta tulisi arvioida myös palontutkinnan lisäksi muiden onnettomuuksien tutkinnan mahdollistamiseksi sekä muiden turvallisuusviranomaisten tarpeiden näkökulmasta. Jälkivartiointin toteuttamisessa, vaikka vastuu siirtyisi kohteen edustajalle, tulisi viranomaisella olla mahdollisuus osaltaan jatkaa jälkivartiointia ja hyödyntää siinä mm. kamerakuvaa ja erilaisia Iot-tietoja kohteesta tarvittava aika. Myös kuvien julkaiseminen onnettomuuspaikalta tiedottamis-, neuvonta-, ja valistustarkoituksessa tulisi olla selkeästi mahdollistettu.

Tiedonsaantioikeus kohteista ja kohderekisterin ylläpito

Pelastustoimella tulee olla oikeus pitää pelastustoimen tehtäviä varten kohderekisteriä. Kohderekisteriä tarvitaan kaikissa pelastustoimen tehtävissä eli pelastustoiminnassa, onnettomuuksien ehkäisyssä, väestönsuojelussa ja koulutuskäytössä. Kohderekisteriin tulee voida tallentaa eri tehtäviin liittyen tietoa ja hyödyntää samaa tietoa muissa toiminnoissa. Tietoa pitää voida käsitellä suunnittelussa, toiminnassa, koulutuskäytössä, tiedolla johtamisessa, työturvallisuudessa ja raportoinnissa. Pelastusviranomaisella tulee olla oikeus tallentaa kohteista salassa pitosäännöksistä riippumatta kohteisiin liittyvää tietoa sekä näihin liittyviä suunnitelmia pelastustoimen tehtäviä varten. Tiedon osalta kohteista tulee olla oikeus saada myös teknisten rajapintojen kautta jatkuvaa tietoa ja tehtävänäikana kerättävää tietoa (esim. IoT-laitteet, kamerakuva jne). Kohteisiin liittyen tulee säätää myös tiedonsaantioikeus rakennusvalvontaviranomaisen rekisteriin ja edellyttää uusien kohteiden osalta tietojen luovutusta sähköisesti pelastustoimen käyttöön.

Tietojärjestelmien omistajuus ja ylläpito

Pelastustoimen tietojärjestelmien hallinta on tällä hetkellä hajautunut useille organisaatioille. Esimerkiksi keskeisen toimenpiderekisterin omistajuus on pelastusosaston vastuulla, kun taas tekninen ylläpito on pelastusopistolla ja järjestelmän rekisterinpitäjät ovat pelastuslaitokset. Toimialan tavoitetilassa on toimialan yhteiset toimialasidonnaiset tietojärjestelmät, joita on hankintavaiheessa useampi eli määrä tulee lisääntymään. Pelastuslaissa on tarkoituksenmukaista selkeyttää ja keskittää pelastustoimen tietojärjestelmien omistajuus ja ylläpitovastuut pelastusosaston vastuulle. Järjestelmien ylläpidossa on todettu myös tarve kehittää tehtäviä suorittavien henkilöiden tiedonsaanti oikeuksia, että teknisiä tehtäviä suorittavilla henkilöillä tulee olla myös oikeus käsitellä järjestelmien tietoja riittävässä laajuudessa organisaatiotasolla mutta myös valtakunnallisesti. Valtakunnallisia/alueellisilla pääkäyttäjillä tulee olla tiedonsaanti- ja käsittelyoikeudet valtakunnallisesti kaikkiin tietoihin tehtävän edellyttämässä laajuudessa.

Tekninen tilannekuva

Pelastustoimen palveluiden tuottaminen perustuu nykypäivänä entistä enemmän järjestelmiin. Tähän liittyen tulee pelastusviranomaisella olla oikeus saada maksutta jatkossa tarkemmin tietoa julkisen hallinnon turvallisuusverkkolain mukaisia palveluja tuottavilta organisaatioilta palveluiden toteutuksesta, käytettävyydestä ja palvelujen tilannekuvasta. Sama velvoite tulee säätää myös viranomaisten yhteisten tietojärjestelmien osalta koskemaan näiden järjestelmien omistajia. Asiasta on tarpeen säätää laissa, koska tiedot ovat turvaluokiteltuja tietoja ja niiden käsittelyä ei ole mahdollista ilman lakiin perustuvaa tiedonsaantioikeutta. Tieto on kriittistä pelastustoimen tehtävien tuottamiseksi jatkuvana palveluna, minkä vuoksi viranomaisen toimintaan vaikuttavista häiriöistä tulisi säätää ilmoitusvelvollisuus. Pelastustoimen teknisen tilannekuvan tuottamiseksi tulee olla myös saatavilla riittävässä laajuudessa maksutta sähköisen rajapinnan kautta tiedot sähköverkoista ja televerkoista. Tiedot on hyvin pitkälle tälläkin hetkellä koostettuna sähköisesti ja olemassa palvelujen tuottajien järjestelmissä, osittain keskitettynä jo olemassa olevaan Erillisverkkojen tuottamaan krivat-palveluun, minkä vuoksi tietojen välittämisestä sähköisen rajapinnan kautta viranomaiselle ei voida katsoa aiheutuvat merkittävää kustannustakaan.

Muuta

Pelastustoimintajaoksen arviointimuistiossa on esitetty *tulipalo* käsitteen poistamista nykyisen lain 2a §:n kohdasta 1. Varautuminen ja väestönsuojelu –jaos esittää puolestaan nykyisten käsitteiden säilyttämistä ja keskeisenä vaihtoehtona *muu vaara* -käsitteen lisäämistä useampaan lainkohtaan, joka mahdollistaisi pelastustoimen suorituskyvyn laajemman käytön, esimerkiksi suojaväistöihin liittyen. Yleisesti lain soveltamisalan säännöksissä, kuten määrättäessä ihmisten, yritysten, yhteisöiden ja oikeushenkilöiden velvollisuudesta ehkäistä tulipaloja ja onnettomuuksia, tulee edelleen säilyttää termi *tulipalo*. Tämä sen vuoksi, että pelastuslaki yhtenä keskeisten ”turvallisuuslakien” rinnalla (vrt. kemikaaliturvallisuuslaki, työturvallisuuslaki, kemikaalilaki jne.) keskittyy edelleen jatkossakin tulipalojen ennaltaehkäisyyn, mutta mahdollistaa myöskin muiden onnettomuuksien ja vaarojen ennaltaehkäisyyn, ellei ensisijaisesta säädöksestä löydy oikeuskysymykseen ratkaisua. Varautuminen ja väestönsuojelu –jaoksen arviointimuistiossa keskitytään kuitenkin ensisijaisesti väestönsuojaamisen kysymyksiin pelastustoiminnan näkökulmasta ja toteamme muutosesitykset arviointimuistion mukaisesti tarpeelliseksi. Arviointimuistiossa on todettu myös ansiokkaasti toimivaltuussäännön rajauksesta (s.15), joka on tärkeä osa aihekokonaisuutta. Puolamme siis nimenomaisesti uuden termin *muu vaara* lisäämistä arviointimuistiossa esitetyllä tavalla.

Jyväskylä 20.5.2021

Ville Mensala
pelastusjohtaja
Keski-Suomen pelastuslaitos